

LEREN ALS EEN MOTIVEREND EN EEN CONTINU, CYCLISCH PROCES | DEEL 1

Toekomstbestendig onderwijs

Vroeger leerde je een ambacht op school. Je leerde timmeren, sleutelen, de administratie verzorgen. Je leerde om te kennen en te kunnen. Maar tijden veranderen. Tegenwoordig leiden we op voor een beroep. Een beroep in de context van de samenleving. Dat betekent dat opleiden niet alleen over beroepscompetenties gaat maar ook over maatschappelijke bekwaamheden en loopbaanontwikkeling (LOB). Alles is erop gericht om aansluiting te vinden bij de huidige samenleving. De vraag is echter of we hiermee ook toekomstbestendig zijn. **COR LAMING IN SAMENWERKING MET EDUARD & ANATOLE BECK EN REMKO DEN BESTEN**

DYNAMISCHE SAMENLEVING

We leven in een tijdperk waarin digitale disruptieve en versnelde ontwikkeling plaatsvindt. Een tijdperk waarin een beroep of kennis die vandaag gewild is, morgen volledig kan zijn achterhaald. Gerenommeerde denktanks als ook het World Economic Forum, schatten in dat 50% van alle huidige banen binnen 20 jaar overbodig zullen zijn. Wat dreigt, is een polarisatie op de arbeidsmarkt door verregaande digi-

taliseren van werkstromen, taken en functies. Concreet betekent dit dat werkgelegenheid en lonen vooral groeien aan de boven- en onderkant van de arbeidsmarkt. Dit gaat echter ten koste van het middensegment waar lonen dalen en werkgelegenheid onder druk staat. Juist dit raakt het MBO in het hart.

WENDBAARHEID

Vanwege deze ontwikkelingen is het belangrijk om jonge mensen in het

MBO juist nu een duidelijk en haalbaar perspectief te kunnen blijven bieden op een toekomst met zinvol en leuk werk dat bij hun voorkeur en mogelijkheden past. En dat kan alléén als studenten zich de kunst van het leren eigen maken zodat ze wendbaar zijn en zichzelf steeds weer opnieuw kunnen uitvinden en aanpassen in een veranderende wereld, nu en in de toekomst. Welke positionering van het onderwijs hoort daarbij? Hoe kan de school zich »

toekomstbestendig organiseren?

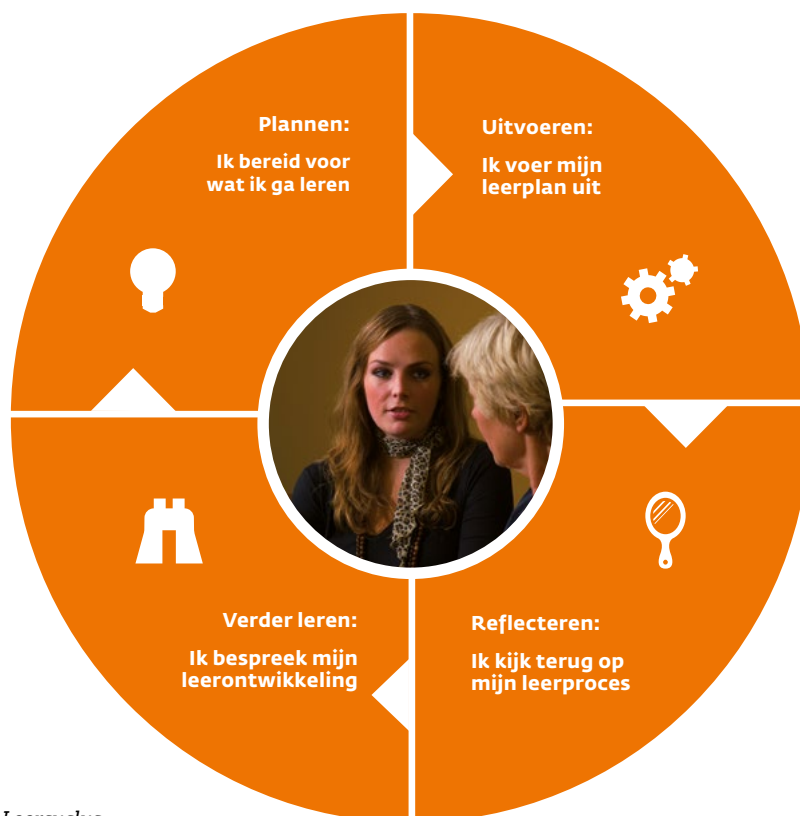
1. Door een transitie waarbij de leer- en kwalificatieplicht wordt aangevuld met de propositie van een levenslange persoonlijke waarde: de kunst van het leren.
2. Door het onderwijsleerproces cyclisch te organiseren zodat studenten periodiek persoonlijke leerdoelen en leeractiviteiten kunnen genereren en zo hun eigen leerprofiel kunnen ontwikkelen.
3. Door optimale doorstroomruimte te creëren in het totale leeraanbod van Vmbo, Mbo en Hbo.
4. Door de leerprestaties van studenten op basis van een goed gemonitord onderwijsleerproces te valideren en alleen te examineren als er sprake is van een beroepssituatie met een groot afbreukrisico.
5. Door georganiseerde verandering mogelijk te maken met behulp van doelgerichte middelen en technologie die het onderwijs en de opleidingsfunctie versterken en wendbaar maken.

DE KUNST VAN HET LEREN

Als de toekomst ongewis is, moeten studenten stuurmanskunst ontwikkelen zodat een leven-lang-leren een succesvolle reis wordt met uitdagingen, met het overwinnen van tegenslagen en het vieren van successen.

WEF: CA 50% VAN
ALLE HUIDIGE BANEN
ZAL OVER 20 JAAR
OVERBODIG ZIJN

Een eerst belangrijke stap daartoe is het inzetten van een leercoach. Een leercoach focust in het bijzonder op het leergedrag van studenten. De leercoach heeft een eigen taak

Leercyclus

en deskundigheid. Hij dient daarin herkenbaar te zijn en wordt daarom vrijgesteld van lesgevende taken. De leercoach ondersteunt studenten bij hun leerproces en hun leerontwikkeling waarin divergeren (keuzes creëren) en convergeren (keuzes maken) belangrijke elementen zijn.

De leercoach is de persoon die studenten helpt bij het ontwikkelen van effectief en efficiënt leergedrag. Denk bijvoorbeeld aan het kunnen formuleren van persoonlijke leerdoelen en daarbij passende leeractiviteiten. En het leren reflecteren op het eigen functioneren. Of het kunnen verwoorden van feedback en feed forward. En verder is creatief leren denken en verbeeldingskracht belangrijk als je keuzes moet maken in ongewisse omstandigheden. Het zijn slechts enkele voorbeelden van hulpmiddelen die de student kan gebruiken om zijn leerproces en leerontwikkeling te sturen in de gewenste richting. Het gaat om het vermogen om op basis van nieuwe

ervaringen snel adequaat gedrag te ontwikkelen (anticiperen). De leercoach vervult daarbij een cruciale rol. Het is daarom belangrijk een profiel op te stellen waarin de deskundigheid van de leercoach in termen van functioneringseisen beschreven staat. Niet iedere docent kan deze rol vervullen. Je kunt immers een probleem niet oplossen met de denkwijze die het probleem heeft veroorzaakt.

EEN PERSOONLIJK CYCLISCH LEERPROCES

Een tweede stap is het cyclisch organiseren van het onderwijsleerproces (PDCA). Iedere leerperiode verloopt dan volgens de vier fasen van een leercyclus: Plannen, Uitvoeren, Reflecteren en Verder leren. De student doorloopt de cyclus waarbij de geplande en uitgevoerde leeractiviteiten eerst geëvalueerd en nabesproken worden om vanuit die inzichten een nieuw volgend persoonlijk leerplan samen te stellen.

In dit persoonlijk leerplan staan de persoonlijke leerdoelen en de daarbij passende leeractiviteiten van de student waaraan hij in de komende leerperiode gaat werken. De leercyclus krijgt daardoor een vliegwielfunctie omdat de resultaten en bevindingen van een leerperiode medebepalend zijn voor de inhoud en de uitvoering van de volgende leerperiode. Het leerproces van een student wordt zodoende meer en meer persoonlijk omdat hij leert op het einde van iedere leerperiode keuzes te maken op maat van zijn persoonlijke behoeften en interesses die mede de inhoud van een komende leerperiode bepalen.

EEN CURRICULUM DAT BESTAAT UIT LEVENSECHTE OMGEVINGSOPDRACHTEN

Ook het curriculum wordt anders samengesteld. Traditioneel worden curricula samengesteld op basis van vakken of modules die gestapeld worden in beschikbare onderwijstijd. Een soort blokkendoos dus. Hier bestaat het curriculum uit levens-echte omgevingsopdrachten. Het zijn hele taken. Beroepsgericht en maatschappijgericht. Integraal wat betreft Taal en Rekenen en ondersteund met 'just in time' en 'just enough' gekoppelde kennis en vaardigheden in de vorm van toegevoegde leskaarten. Beroepsgerichte omgevingsopdrachten zijn didactisch opgebouwd in een sequentie van deelopdrachten. Eerst taak-gestuurd, dan plan-gestuurd en tot slot zelfgestuurd. Zelfgestuurde beroepsopdrachten zijn identiek aan het handelen in de beroepspraktijk waarin gevraagd wordt te anticipe-

ren op onvoorziene en/of onduidelijke situaties en omstandigheden. Iedere opdracht wordt geëvalueerd: wat ging goed, wat kan beter en wat was interessant? En iedere opdracht wordt voorzien van feedback door de docent en/of praktijkopleider. Opdrachten zijn zodoende de grondstof voor studenten om leerontwikkeling te genereren. De maatschappijgerichte omgevingsopdrachten zijn thematisch samengesteld. Ze zijn een integratie van Burgerschap, LOB en de 21e-eeuwse vaardigheden. Allemaal samengesteld volgens hetzelfde format.

In de documentstructuur van de leercyclus zijn de LOB-vragen geïntegreerd. Dit zorgt ervoor dat de student op het einde van iedere leerperiode zich vanuit voortschrijdend inzicht positioneert in relatie tot de school, zijn studie en zijn loopbaan. Het vraagstuk waar LOB onder te brengen is daarmee opgelost. Het is een integraal onderdeel van de leercyclus.

De school wordt een organisatie die naast het onderricht, studenten ook faciliteert en intrinsiek motiveert om persoonlijke keuzes te maken in de reis naar hun persoonlijke toekomst. De mogelijkheden om die bestemming in een rijke leercontext online te presenteren zijn tegenwoordig enorm en haalbaar. Het begint met een toegangspoort ofwel een virtuele HUB¹, gevuld met actueel aanbod naar echte reisbestemmingen (leer uitdagingen) passend bij de opleidingsrichting én persoonlijke voorkeur. De school heeft deskundige leercoaches die studenten daarbij kunnen helpen.

Gebruikmakend van deze systematiek en bemenst met leercoaches, learning experience designers en zelfs 'Artificiële intelligentie feedback bots, wordt het leren tot een motiverende activiteit gemaakt en

Deel 2 in de oktoberuitgave van Profiel

Het tweede deel van dit artikel verschijnt in de oktoberuitgave van Vaktijdschrift Profiel. Hierin zullen we ingaan op de drie resterende positioneringspunten voor toekomstbestendig beroepsonderwijs. Te weten: ontschotting van het beroepsonderwijs, Validering van het onderwijsleerproces en de betekenis van technologie bij persoonlijk cyclisch leren (PCL).

Literatuur

Laming, C. Volop waardering en succes, 2e gewijzigde druk juni 2021 (reacties: claming@home.nl)

Noot

1. Een HUB is een essentiële toepassing, een knooppunt waar de schoolomgeving en maatschappij – het bedrijfsleven of (semi) overheid – en de student elkaar virtueel ontmoeten. Een plek waar gevraagde expertises voor studenten op een voor hen relevante en nuttige manier worden gepresenteerd.

ontwikkeld tot een continu, cyclisch proces. Persoonlijk cyclisch leren dus. En bovenal, studenten leren zo hun eigen leerproces organiseren. Dat wil zeggen dat ze uiteindelijk hun eigen leerdoelen en leeractiviteiten kunnen bepalen en ook nog weten hoe daar inhoud aan te geven. Dat heet stuurmanskunst: een kwaliteit van blijvende waarde, een leven lang. ■

COR LAMING IS ONDERWIJSKUNDIGE, EDUARD BECK IS CHANGE MAKER ROC MONDRIAAN, ANATOLE BECK IS MARKETEER EN REMKO DE BESTEN IS ICT ARCHITECT. VOOR CONTACT EN REACTIES, MAIL: CLAMING@HOME.NL EN/OF BECKEDUARD@OUTLOOK.COM